

Sygn. akt V U 951/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Romuald Kompanowski

Protokolant: p.o. stażysty Izabela Kryjom - Zuchowska

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2021 r. w Kaliszu

odwołania K. T.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 20 września 2021 r. Nr (...)

w sprawie K. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o rekompensatę z tytułu pracy w szczególnych warunkach

Oddala odwołanie

Sędzia Romuald Kompanowski

UZASADNIENIE

Decyzją z 20 września 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., odmówił K. T. prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych albowiem wnioskodawca nie posiada wymaganego co najmniej 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Od powyższej decyzji K. T. wniósł odwołanie, w którym wywodził, iż spełnia warunki niezbędne do uzyskania prawa do rekompensaty z uwagi na posiadany przez niego okres pracy w warunkach szczególnych wykonywanej w latach 1970 – 74 w spółdzielni kółek rolniczych w charakterze traktorzysty oraz w latach 1974 – 86 jako kierowca samochodu ciężarowego o wadze powyżej 3,5 tony przy rozwożeniu asfaltu wykonywanej na rzecz rejonu dróg publicznych

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd ustalił, co następuje:

Odwołujący K. T. urodzony (...), w okresie 18.02.1971 – 8.03.1974 był pracownikiem byłego (...) w K.. Odwołujący wykonywał tam pracę traktorzysty w pełnym wymiarze czasu pracy. Następnie odwołujący w okresie 12.03.1974 – 30.04.1986 był pracownikiem byłego (...) w K. zatrudnionym na stanowisku kierowcy.

dowód: świadectwa pracy, zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu w aktach emerytalnych ZUS.

Praca odwołującego w charakterze traktorzysty polegała na kierowaniu ciągnikiem rolniczym przy wykonywaniu pracy w transporcie przy przewożeniu różnego rodzaju towarów po drodze publicznej oraz na wykonywaniu prac polowych .

Te ostatnie prace polegały na wykonywaniu wiosennej orki, prace w okresie żniw przy zbiorze zboża z pól oraz jesienią przy zborze ziemniaków.

/okoliczności przyznane przez odwołującego/

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z definicją ustawową z art. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. 2017 poz. 664 t. j. ze zm.) rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej.

Przesłanki przedmiotowego świadczenia są sprecyzowane w art. 21, art. 22 i art. 23 ust. 2 ustawy pomostowej. Zgodnie z powołanymi przepisami rekompensata przysługuje ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948r. (tylko dla tych ubezpieczonych ustala się kapitał początkowy), który ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat do dnia 31 grudnia 2008 r. Jednocześnie ust. 2 art. 21 precyzuje przesłankę negatywną, stanowiąc, iż rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Opierając się na brzmieniu literalnym art. 21 ust. 2 ustawy należałoby uznać, iż każdej osobie, która uzyskała prawo do emerytury na podstawie cytowanej wyżej ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS nie przysługuje rekompensata. Natomiast celem wprowadzonej rekompensaty jest zgodnie z art. 2 pkt. 5 ustawy o emeryturach pomostowych zapewnienie pracownikom uzyskania odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, którzy nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Ratio legis ustanowienia przez ustawodawcę instytucji rekompensaty było zatem dążenie do wyrównania szkody, spowodowanej wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych, poniesionej przez osoby legitymujące się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a nie spełniające innych warunków do ustalenia im wcześniejszej emerytury do dnia 1 stycznia 2009 r. i jednocześnie nie spełniające warunków do ustalenia im emerytury pomostowej po tej dacie. Dla powstania prawa do rekompensaty koniecznym więc jest, by ubezpieczony poniósł szkodę, poprzez utratę możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z FUS, wskutek odebrania mu tego przywileju przez ustawodawcę.

Powyższe oznacza, iż dla ustalenia prawa do rekompensaty konieczne jest wykazanie określonego charakteru pracy ubezpieczonego pracownika w rozumieniu art. 32 ustawy o ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w wymiarze co najmniej 15 lat do dnia 31 grudnia 2008 r., przy jednoczesnym braku możliwości uzyskania prawa do emerytury pomostowej lub prawa emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na skutek zmiany stanu prawnego wprowadzonego ustawą o emeryturach pomostowych.

Zgodnie z przepisem 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17.12. 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącymi pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ustawy.

Osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r. w myśl uregulowania zawartego w przepisie art. 184 ust. 1 cytowanej ustawy mogą nabyć prawo do emerytury na powyższych warunkach po osiągnięciu wieku określonego w art.32 ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy tj. w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnęli:

- okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat

oraz

- okres składkowy i nieskładkowy wynoszący w przypadku mężczyzn co najmniej 25 lat.

Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa wyżej, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Wiek emerytalny, o którym mowa w art. 32 ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym wyżej przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zgodnie z przepisem § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 .02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (Dz. U. nr 8 poz. 43 z póź. zm.) za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami składkowymi, okresami nieskładkowymi oraz ewentualnie okresami uzupełniającymi (okresy ubezpieczenia rolniczego, okresy pracy w gospodarstwie rolnym). W myśl § 4 ust.1 cytowanego rozporządzenia pracownik, który stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1. osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
2. ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Ujawnione w sprawie okoliczności wskazują jednoznacznie, iż odwołujący nie legitymuje się wymaganym co najmniej 15 – letnim okresem pracy w warunkach szczególnych albowiem – co wyraźnie wynika z cytowanego wyżej przepisu – warunkiem koniecznym do uznania wzmiankowanego charakteru pracy jest jej wykonywanie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na jednym ze stanowisk wymienionych w wykazie A załącznika do przytoczonego wyżej rozporządzenia. Możliwe jest także wykonywanie pracy na kilku stanowiskach w wymiarze dobowym bądź też wykraczającym poza ten wymiar ale w powtarzających się w ciągu kolejnych dniach roboczych. Warunkiem koniecznym jednak w takim przypadku jest aby każde z tak wskazanych pracownikowi stanowisk zawarte było w przywołanym wyżej wykazie.

Praca kierowców ciągników wymieniona jest w dziele VIII pkt 3 przywołanego wyżej wykazu. Cały dział VIII odnosi się do stanowisk w transporcie i łączności. Zatem praca kierowców ciągników nie oznacza, iż należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce i rodzaj zostały wymienione w dziale XIV zatytułowanym „prace różne”. Nie można twierdzić, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą „w transporcie”. Praca kierującego ciągnikiem rolniczym zasadniczo nie jest pracą „w transporcie, gdyż kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje za pomocą ciągnika prace polowe. Dla zakwalifikowania pracy kierowcy ciągnika, jako wykonywanej w warunkach szczególnych, istotne znaczenie ma zatem to, czy była ona wykonywana w transporcie czy w ramach rolniczych prac polowych. Zaliczenie prac wykonywanych przez ubezpieczonego na stanowisku pracy w rolnictwie do prac wykonywanych w szczególnych warunkach prac nie zostało powiązane z domniemaniem znacznej ich szkodliwości dla zdrowia oraz ze znacznym stopniem uciążliwości, na jakie narażeni są pracownicy wykonujący prace „w transporcie i łączności” wymienione w dziale VIII wykazu A. Umieszczenie stanowiska kierowcy ciągnika tylko w branży „transport i łączność” łączy szkodliwość tej pracy nie z samym prowadzeniem tych pojazdów, lecz z prowadzeniem ich przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i obciążen psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym, tj. obciążen, których nie ma, jak uznał prawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace rolnicze. Na konieczność zastosowania powyższych kryteriów wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swoich orzeczeń. Uczynił tak choćby w uzasadnieniu wyroku z 31 stycznia 2019 r. w sprawie III UK

13/18 czy we wcześniejszym – z 3 grudnia 2013 r. w sprawie I UK 172/13. Sąd rozpoznając niniejszą sprawę w pełni podziela zaprezentowaną tam linię orzecznictwa.

Takie ujęcie pracy kierowcy ciągnika w aspekcie kwalifikowania jej jako pracy w warunkach szczególnych nie uzasadnia odmowy zaliczenia całego okresu takiej pracy jako okresu pracy w warunkach szczególnych jeśli pracownik w dłuższych okresach porównawczych spełniających kryteria stałej pracy wykonywał pracę w transporcie po czym został skierowany do pracy na polu. W przypadku takiej prawidłowości koniecznym staje się wydzielenie czasowe kiedy była stale i w pełnym wymiarze wykonywana praca przy kierowaniu ciągnikiem w transporcie (na drodze publicznej) od prac polowych. Jak wynika z twierdzeń odwołującego złożonych na rozprawie, wykonywał on w trakcie roku kalendarzowego od stycznia do wiosny prace w transporcie. Następnie kierując ciągnikiem wykonywał wiosenną orkę. Na polach kierował ciągnikiem w okresie zniw oraz jesienią w czasie zbioru ziemniaków. Po zakończeniu zbioru ziemniaków został skierowany do pracy w transporcie i taką pracę wykonywał do końca roku. Przy takim podziale, niewykluczone jest, że w czasie przypadającym na prace polowe, odwołujący mógł być skierowany na daną dniówkę czy też kilka kolejnych dniówek do pracy w transporcie. Taki tryb skierowań nie pozwala zakwalifikować tak wykonywanej pracy w transporcie jako noszącej cechy stałości. Zatem praca przy kierowaniu ciągnikiem przy przewozie towarów drogami publicznymi wykonywana na przemian z pracami polowymi nie może być zakwalifikowana jako wykonywana w warunkach szczególnych.

Jak wynika z przedstawionych świadectw pracy, odwołujący był traktorzystą w kółku rolniczym w okresie od 18.02 1971 r. do 8.03. 1974 r. Zatem łączny okres takiej pracy to 3 lata i 19 dni. W przeliczeniu na miesiące to okres 36 miesięcy. Z kolei wymagany okres pracy w warunkach szczególnych wymagany do przyznania prawa do rekompensaty do 15 lat. W przeliczeniu na miesiące to okres 180 miesięcy. Odliczając z każdego roku kalendarzowego okres 2 wiosennych miesięcy kiedy normalnie wykonywane są orki przygotowujące glebę do wiosennych zasiewów (marzec – kwiecień) następnie okres 2 miesięcy letnich przypadający na zbiór zbóż (lipiec – sierpień) oraz zbiór ziemniaków zaczynający się w połowie września i kończący się w drugiej połowie października to na prace w transporcie przypada 7 miesięcy. Taki rozmiar sprawi z okresu zatrudnienia w charakterze traktorzysty odwołujący może uzyskać okres pracy w warunkach szczególnych nie większy niż 22 miesiące i 8 dni (6 miesięcy z 1971 r., po 7 miesięcy z 1972 r. i 1973 r., 2 miesiące i 8 dni z 1974 r.) . Doliczenie do tak wskazanego okresu, kolejnego zgłoszonego przez odwołującego okresu pracy w charakterze kierowcy nie sprawi, że spełniona zostanie przesłanka 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych. Okres takiej pracy wynosi bowiem 12 lat i 1 miesiąc i 18 dni. Suma obydwu wskazanych okresów to 13 lat 10 miesięcy i 26 dni. Nawet gdyby przyjąć, że odwołujący rozpoczął pracę w charakterze traktorzysty kółka rolniczego w marcu 1970 r. to i tak doliczenie tak wnioskowanego okresu nie sprawi o 15 latach pracy w warunkach szczególnych.

Powyższa ocena wskazuje na brak przesłanek do przyznania odwołującemu prawa do rekompensaty. Odwołujący bowiem nie wykonywał w badanym okresie, przez czas nie mniejszy niż 15 lat, pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przywołanych wyżej przepisów art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wcześniejszego wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Z tych przyczyn odwołanie jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu.

Ubocznie należało stwierdzić, że gdyby odwołujący spełnił przesłankę 15 lat pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów przywołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz przywołanego rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. to i tak nie uzyskałby prawa do wnioskowanej rekompensaty albowiem na dzień 1 stycznia 1999 r. posiadał 25 – letni okres składkowy i nieskładkowy. Powyższa ocena wynika z tego, że do okresu składkowego (15 lat 2 miesiące i 9 dni) na zasadzie przepisu art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS możliwe było doliczenie okresu podlegania ubezpieczeniu rolniczemu od 1 maja 1986 r. do 31 grudnia 1999 r. w zakresie niezbędnym do uzupełnienia brakującego do przyznania prawa do emerytury 25-letniego okresu składkowego. Odwołujący zatem po ukończeniu 60-go roku życia mógł zgłosić wniosek w oparciu o przepis art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS o przyznanie emerytury wcześniejszej z tytułu pracy w warunkach szczególnych z chwilą ukończenia 60-go roku życia. Zatem gdyby przyjąć spełnienie przez odwołującego warunku 15-letniej pracy w warunkach szczególnych do 1

stycznia 1999 r. to taka przesłanka prowadziła by wprost do odmowy przyznania rekompensaty z uwagi na brak utraty możliwości ubiegania się o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury.

Sędzia Romuald Kompanowski